

# L'obra periodística d'Helios Gómez, recuperada



Caricatures de Francesc Macià i Joaquim Maurín publicades a La Rambla.

## L'exposició al Col·legi de Periodistes ha reivindicat una figura irrepetible

Durant els mesos de juny i juliol s'ha exposat al Col·legi de Periodistes, a Barcelona, una mostra de l'obra gràfica d'Helios Gómez, dibuixant que col·laborà sovint en la premsa de Catalunya abans de la guerra civil espanyola. Aquesta exposició ha estat com un pròleg de l'antològica que l'IVAM obrirà a València el proper mes de gener.

— Rai Ferrer —

Parlar d'Helios Gómez és recordar un temps en què els artistes de l'avantguarda vivien per al compromís social. Una època conflictiva, la dels anys trenta, on gent com Käthe Kollwitz, George Grosz, John Heartfield, Carlo Carrà o el valencià Josep Renau traslladaven a les seves creacions uns continguts revolucionaris enfrontats a la ideologia feixista.

Ara, gràcies al treball de recuperació de la professora alemanya Ursula Tjaden, sabem moltes més coses de l'il·lustrador i periodista Helios Gómez, nascut al barri de Triana de Sevilla el 1905 i mort a Barcelona l'any 1956.

Li deien el dibuixant gitano de la revolució proletària i també l'artista de la corbata roja, i així l'anomena la seva excel·lent biògrafa al llibre de Txalaparta, publicat ben recentment.

D'ideologia anarquista a la seva joventut, Helios Gómez va exposar per primera vegada a Barcelona a les Galeries Dalmau, l'any 1926, i molt aviat, instal·lat ja a la ciutat comtal, començà a col·laborar a la premsa catalana, on els seus dibuixos geomètrics de tendència postcubista van fer història.

— Els seus dibuixos, plens de contingut polític, es van publicar a les planes de L'Opinió, La Rambla i La Batalla —





Figura destacada de les avantguardes europees (cubistes, futuristes i constructivistes), va viure per a la causa del poble, al principi com a treballador de la ploma i la tinta xinesa, i finalment, durant la guerra civil espanyola, com a lluitador antifeixista. A les carpetes de dibuixos i poemes d'Helios Gómez, cronista compulsiu de la realitat espanyola, hi desfila la història d'un temps inoblidable, abocat a la revolta.

Va ser amic de polítics i intel·lectuals com Lluís Companys o Romain Rolland, i els seus treballs contra la dictadura de Primo de Rivera o sobre el Bienni Negre de la CEDA van ser publicats a les planes de *L'Opinió*, *La Rambla* i *La Batalla*. Durant les seves estades a París, Brussel·les, Amsterdam i Berlín, Helios Gómez conegué i simpatitzà amb col·legues de les avantguardes com Marie Laurencin, George Grosz, John Heartfield i Gerd Arnz.

L'any 1930 publicà a Berlín la carpeta de dibuixos de geometria negra *Días de ira*, prologada pel premi Nobel de Literatura de 1915 Romain Rolland.

Afiliat al comunisme, el 1933 viatjà a la URSS convidat per l'Asociación de Escritores y Artistas Revolucionarios. Dibuixà aleshores la carpeta *La revolución española*, influïda pel realisme socialista. D'aquest període va escriure el seu amic Ramón J Sender: "A Helios Gómez le querían hacer pintar en Moscú realismo socialista, y aunque pertenecía oficialmente al partido, sin haber leído mucho marxismo ni leninismo, declaraba a voz en grito que ni era realista lo que pintaban allí, ni era socialista la vida que propugnaban. Echaba en falta la libertad de Montparnasse. Tenía por amantes las mujeres más hermosas que he visto en mi vida y la que le acompañaba en Moscú era una rusa blanca que había regresado con él desde París y se llamaba Ira".

Després de publicar a Brussel·les la carpeta de dibuixos *Viva Octubre!*, Helios va tornar a Barcelona mesos abans de la sublevació feixista del 18 de juliol. Participà aleshores en la conquesta de Mallorca i Eivissa, i col·laborà amb el Sindicat de Dibujants —fundat per ell mateix poc abans de l'esclat de la Guerra Civil— en la creació de cartells de propaganda antifeixista.

Comissari polític de la UGT durant el conflicte bèl·lic, Helios Gómez va marxar a l'exili l'any 1939, i a la sortida dels camps de concentració realitzà a França els dibuixos de la sèrie *Los horrores de la guerra*. Retornat a Barcelona l'any 1943, va ser detingut i empresonat a la Model. Durant les seves estades en aquesta presó —1945 i de 1948 a 1954—, va decorar la "Capella Gitana", que encara existeix. Va morir a Barcelona, d'un càncer de fetge, el 19 de setembre de 1956.

L'exposició al Col·legi de Periodistes de l'obra d'aquest home i artista irrepertible, clausurada el juliol passat, ha estat l'inici d'una recuperació imprescindible, que ben aviat tindrà la seva continuïtat en l'antològica de l'IVAM de València programada per al gener de l'any que ve.



Si la vida d'Helios Gómez és més interessant que una pel·lícula d'aventures, l'art personalíssim d'aquest artista autodidacte representa una de les vessants més genuïnes de l'anomenat realisme socialista. Sobre el seu treball avantguardista, el mateix Helios va escriure a la carpeta *Días de ira*: "Quiero liberar el arte de formas vivas y hacerlo vivir con su propio dinamismo; hacer sentir al espectador, sólo con una plástica abstracta, toda la emoción de una idea: ésta es en síntesis mi aspiración artística. Para realizar este libro, he sacrificado, en parte, algunas ideas de arte, porque con él he querido llegar al pueblo" ●

— **Fundador del Sindicat de Dibujants poc abans de la guerra civil, va col·laborar-hi amb nombrosos cartells antifeixistes** —

